

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Мария Димитрова Великова, член на научно жури съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 1527 от 19.10.2018 г. на дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“

Тема на дисертационния труд: КУЛТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА В УЧРЕЖДЕНИЯТА ЗА ТЕРИТОРИАЛНО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ПОЛША

Автор: Беата Доманска-Шаруга

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представени от докторанта: дисертационен труд; автореферат; справка за приносите в дисертационния труд; публикации по темата на дисертационния труд.

Представените материали съответстват на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ и Наредба № 12 на ВСУ „Черноризец Храбър“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“.

Процедурата по защитата е коректно спазена.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА РЕЦЕНЗИРАНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Дисертационният труд е посветен на актуални проблеми, отнасящи се до връзката между културата на управление на риска и ефективността на системата и процеса на управление на риска. Независимо, че различни аспекти на тази проблематика са били предмет на анализ в изследванията на редица учени, които са коректно проучени и цитирани в настоящото изследване, авторът фокусира изследователския си интерес към все още нерешени въпроси

за изграждане на култура на управление на риска като основа за управление на риска в звената за териториалното самоуправление в Полша по ефективен и интегриран начин.

Оригиналността на научния труд намира израз в проучване, систематизиране и доразвиване на теоретичните виждания и дискусии, както и предлагане на ново знание по разглежданата проблематика, като авторът дава отговор на следните по-съществени ключови въпроси: Коя организационна култура е най-добрата по отношение на изграждането и подобряването на културата на управление на риска в полските единици за териториално самоуправление; В какво се изразява същността на културата на управление на риска и какво я отличава от понятието за култура на риска; Какви са връзките между организационната култура в общността и нивото на съзнание за управлението на риска сред служителите; Какви са основните измерения и кои са определящите фактори за културата на управление на риска в институциите от публичния сектор; Какво трябва да се направи, за да се изгради и подобри културата на управление на риска в институциите от публичния сектор; Каква е степента на зрялост на процеса на управление на риска в звената на териториално самоуправление в Полша; Каква е нивото на култура на управление на риска в тези звена?

Теоретичните разсъждения, основани на анализ на литературата в областта на управлението на риска и емпиричните изследвания, извършени от автора, ясно показват значимостта на културата на управление на риска за успеха на процеса на управление на риска в организациите. Поради факта, че културата за управление на риска е слабо позната област и знанията за нея са непълни, проблемът изисква по-нататъшни изследвания. Цел и амбиция на авторът е представеното в дисертацията изследване да допринесе за развитието на теорията относно културата на управление на риска, запълвайки пропуските в научната литература.

Дисертационният труд е с обем 249 страници и се състои от въведение, изложение в 4 раздела, заключение и библиография, списък на таблиците,

списък на графиките и списък на схемите. Структурата и методологията на изследването са съобразени с поставените във въведението изследователски параметри. В съответствие с възприетата структура докторантът развива идеите си, потвърждава авторовите хипотези и обосновава своите приноси.

Докторантът познава литературата и съвременните постиженията в конкретната научна област. Изследването се позовава на постигнати теоретични резултати от чуждестранни и полски автори, както и на нормативни практики, вкл. и на равнище Европейски съюз. Посочени са общо 192 източници на полски, руски и английски език. Източниците са ползвани коректно, като по-голямата част от тях са цитирани под линия.

Гореизложеното определя дисертабилността на избраната тема като несъмнена, а поставените цели и потвърждаването на изведените хипотези – като заслужаващо подкрепа предизвикателство и стимул за задълбочено проучване, оценяване и анализиране – с оглед развиване на теоретически и методологически постановки, получаване на значими практико-приложни резултати.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Във **въведението** се обосновава изборът на темата от гледна точка на нейната актуалност и значимост. Дефинирани са целта и четири изследователски хипотези на дисертационния труд. Определени са обектът и предметът на изследването. Посочени са обхватът и ограниченията на изследваната проблематика, както и използваният научен инструментариум.

В четирите раздела на **изложението** са представени както теоретичните, така и практическите аспекти на изграждането и подобряването на културата на управление на риска в единиците за териториално самоуправление в Полша.

Първият раздел на дисертационния труд е посветен на стратегическото измерение на управлението на риска в публичните организации. Направена е концептуализация на понятията риск и управление на риска. Обърнато е

внимание и на проблема с интегрирането на процеса на управление на риска с останалите процеси в организацията. Обоснована е необходимостта от създаване на система за упражняване на управленски контрол в сектора на публичните финанси, съобразно спецификата на организацията, сложността на структурата и процесите на управление на риска. Посочени са възможности за използване на международните стандарти за внедряване на индивидуализирана система за управление на риска в общините като основни териториални единици за местното самоуправление.

Раздел втори на дисертационния труд представя „архитектурата“ на управление на риска. Акцентът е поставен върху изграждане на система за управление на риска и нейните компоненти. Очертана е рамкова структура за изграждане на политика за управление на риска и процес на управление на риска съгласно методологията ISO 31000. Открит е проблемът с приемливото ниво на риск в организацията от гледна точка на необходимостта от неговото определяне под формата на ясни насоки, адресирани до всяко равнище на организацията.

В *Раздел III* на дисертационния труд е представен оригинален модел за изграждане и усъвършенстване на културата на управление на риска, който може да бъде успешно използван от публични и бизнес институции. Приемайки, че съществува корелация между организационната култура и културата на управление на риска, на организационната култура и нейната типология авторът предлага собствено определение за култура на управление на риска и извежда характеристики на „силна култура“ на управлението на риска.

В *Раздел IV* на дисертационния труд са представени резултати от авторови емпирични изследвания, проведени в периода 2015-2017, с фокус върху идентификацията и оценката на културата на управление на риска в общините в Полша. Емпиричните изследвания потвърждават комплексната взаимовръзка между организационната култура и осведомеността за управлението на риска в общините.

Изводите, формулирани въз основа на първичните и вторични изследвания, резултатите от позитивната верификация на установените хипотези и опитът на автора в изграждането на системи за управление на риска в организациите на местно самоуправление му позволяват да направи универсални препоръки (в областта на изграждането на култура на управление на риска) към управленските екипи на общините.

Предложените препоръки са в съответствие с представения в дисертацията авторски модел на създаване на култура на управление на риска и имат емпирично и приложимо значение. Те могат да бъдат успешно използвани като насоки за организации, които принадлежат към публичния сектор (запазвайки принципа на пропорционалност и адаптиране на елементите на модела към спецификата на организацията). Те могат да се използват и в предприятията, занимаващи се със стопанска дейност.

В заключението по подходящ начин са обобщени проблемите, разгледани в дисертационния труд, по-съществените резултати, постигнати от кандидата, както и доказателствата, потвърждаващи изведените в увода хипотези.

III. ОБОБЩЕНИЕ НА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ СИЛНИ СТРАНИ, ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ И ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научният труд съдържа теоретични обобщения и предлага авторови решения на значими научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват оригинален принос в науката, а именно:

1) Постигнат резултат с приносен характер е структурираният от автора модел за оценка на степента на развитие на културата на управление на риска в звената на териториално самоуправление в Полша.

2) С характер на ново знание е разработената от автора методическата рамка за управлението на риска в звената на териториално самоуправление в Полша.

Разработката би могла да повлияе върху развитието на теорията на управленските науки в резултат на точно дефиниране и описване на концепциите на културата на риска и културата на управление на риска.

3) Със самостоятелна научноизследователска стойност е направеното емпирично потвърждение на приложимостта на предложената методическа рамка.

4) Използването на предложените в дисертацията решения може да окаже значително въздействие върху практиката на управление на риска, по-специално върху подобряването на процеса на управление на риска, повишаване на участието на служителите в този процес и разработване на култура на управление на риска, което увеличава вероятността от постигане на оперативните и стратегически цели на организацията.

Целите на изследването, експерименталните хипотези и експерименталните методи са формулирани и подбрани на базата на направени през годините авторови изследвания, свързани с управлението на риска в публични институции и предприятия от бизнес сектора, както и, опита на автора от участие в проектирането на системи за управление на риска в организациите от публичния сектор и тяхната оценка.

Формулираните в автореферата приноси са лично дело на кандидата и отразяват неговите постижения.

IV. ОБОБЩЕНИЕ НА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДОКТОРАНТА

1) Въведението е прекалено дълго. В него не е необходимо да се представя съдържанието на дисертационния труд (това е направено в автореферата). Във въведението на дисертационния труд е необходимо, освен посочените обект, предмет, цели, хипотези, използвани методи и т.н. да се дефинират по-ясно и конкретните изследователски задачи.

2) Структурата на дисертацията би могла да се прецизира, като се избегне излишното раздробяване на многото на брой параграфи и подпараграфи.

3) Приносите на докторанта биха могли да се систематизират на научни, научноприложни и приложни.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на разработката и не оказват влияние върху общата ми положителна оценка на дисертационния труд.

V. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът отразява релевантно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти и резултати от изследванията.

Авторът има достатъчно самостоятелни публикации (над 20), които представят основни части на дисертационния труд.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изложеното до тук ми дава основание да приема дисертационния труд за завършен, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника към него.

Налице са необходимите основания да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват „за” присъждане на научната степен „доктор на науките”, професионално направление 3.7 „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство” на Беата Доманска-Щаруга

19.11. 2018 г.

гр. Варна

Рецензент:

(доц. д-р Мария Великова)